

VIII ГЕРЕТІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА
ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

27 вересня 2024 року

Тернопіль 2024

УДК 08:001+37+908(477)

В 76

В 76 Восьмі Геретівські читання: збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 вересня 2024 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук, М. І. Чорна. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2024. 396 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «VIII Геретівські читання», що приурочена вшануванню пам'яті Ігоря Герети та воїнів, загиблих у неоголошеній війні московії проти України, проведеної 27 вересня 2024 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 5 від 11 жовтня 2024 р.)*

УДК 08:001+37+908(477)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

Отже, враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що виховання КЗ і гнучкості поліпшує рухові якості майбутніх фахівців рятувальників в умовах воєнного стану і забезпечує досягнення безпосередньо прикладних результатів, значущих у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранов В. М. В мире оздоровительной физкультуры. К.: Здоровье, 1991. С. 45,57.
2. Бирюков В. Н. Приходите попариться. *Физкультура и спорт*. 1985. №7.
3. Востоков В. Ф. Тайны тибетской медицины. Харьков : Паритет ЛТД, 1991. С. 38–42, 50–63.
4. Годик М. А., Барамидзе А. М., Киселева Т. Г. Стретчинг. Подвижность, гибкость, элегантность. М.: *Советский спорт*, 1991. С. 7–28.
5. Дубровский В. И. Реабилитация в спорте. М.: *Физическая культура и спорт*, 1991. С. 115–116.

УДК 908(477.63)

Хорошев Олександр Миколайович,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри психології діяльності в
особливих умовах Національного
університету цивільного захисту
України, м. Харків

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В СТАНОВЛЕННІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: ЛЕОНАРД ЛЕОПОЛЬДОВИЧ ГІРШМАН

Обов'язок кожного громадянина України піклуватися про збереження культурної спадщини. Збереження історико-культурних цінностей є основою збереження культури України в умовах глобалізації та викликів сучасності. Кожний куточок країни: велике місто, столиця, селище, мале містечко відрізняється від інших саме унікальністю своєї історико-культурної та природної спадщини. Краєзнавство стає важливим елементом у структурі вітчизняної історії. Тільки конкретне знання історії свого краю, життя та діяльності земляків формують повагу до минулого своєї країни. Історію створюють люди, але далеко не всі вони залишають своє ім'я в ній. Найчастіше це голови держав, монархи, політичні діячі, лідери партій тощо. Однак зустрічаються в історичному просторі постаті, які не займали гучних посад, не

були відомі мільйонам сучасників, але їх внесок в нашу загальну історичну спадщину просто неможливо переоцінити. Серед них – немало харків'ян. Цю роботу присвячено нашому великому земляку, як кажуть, лікарю від Бога, офтальмологу Леонарду Леопольдовичу Гіршману. Це особливо актуально ще й тому, що навесні 2024 року виповнилося 185 років з дня його народження.

Батько Леонарда – Леопольд Гіршман походив із німецького міста Гейдельберг (зараз це північний захід Німеччини, земля Баден-Вюртемберг). Він був співробітником німецької фірми Гельферіх-Саде і як її уповноважений працював у місті Тукум (сучасна Латвія). Саме в цьому місті 13 (25) березня 1839 року й народився майбутній видатний харківський лікар-офтальмолог Леонард Леопольдович Гіршман. З 1842 року німецька фірма Гельферіх-Саде відкрила своє представництво й в Харкові. З цього часу Гіршмани оселилися в нашому місті на вулиці Катеринославській (нині Полтавський шлях). А Харківський філіал фірми зміцнювався та зростав в тому числі й завдяки діловій активності Леопольда Гіршмана.

Саме в Харкові Леонард закінчив Першу класичну гімназію із золотою медаллю та став студентом медичного факультету місцевого університету. Юнак закінчив Харківський університет в 1860 році, вже тоді захопившись досить новою галуззю медицини – офтальмологією. Центром розвитку цієї науки була Німеччина, тому саме туди поїхав Леонард удосконалювати свою майстерність. З березня 1861 року до кінця 1863 року Гіршман перебував за кордоном, поглиблював свої знання з медицини. А в 1862 році він навіть навчався в Гейдельберзькому університеті, де познайомився з фундаментальними працями Германа Гельмгольца, який саме в цей час розробляв та запроваджував новий, революційний метод офтальмоскопії для огляду дна ока [3, с. 262]. Гельмгольц більш відомий як фізик, але саме він розробив декілька приладів для роботи лікарів: офтальмоскоп, офтальмометр, факоскоп та інші. Гіршмана також захопила теорія кольоросприймання людського ока. Пів року молодий лікар пропрацював в клініці Вісбадена, написав багато наукових статей, його ім'я стало відомим. Він навіть отримав

запрошення на роботу до США в офтальмологічну клініку Чикаго, але Леонард Леопольдович із патріотичних міркувань повернувся до Харкова, де продовжив розробляти обрану тему [4, од. зб. 1, ар. 14-15]. За його внесок в лікування хвороб ока в 1865 році молодого лікаря було обрано членом Гейдельберзького офтальмологічного товариства. А вже в 1868 році він захистив дисертаційну роботу за темою «Матеріали для фізіології кольоросприйняття» та став ледь не першим викладачем офтальмології в Харківському університеті. Йому було присвоєно вчений ступінь доктора медицини і звання приват-доцента з офтальмології. Через деякий час він став професором Харківського університету та очолив новостворену кафедру очних хвороб [2]. Лекції Леонарда Леопольдовича відрізнялись змістовністю, якістю і точністю викладання. Але Гіршман був не просто теоретиком цієї справи. В першу чергу він був практиком, практикуючим лікарем. Він був одним із ініціаторів створення при університеті клініки для лікування очей [4, од. зб. 4, арк. 3]. Її пацієнтами були не тільки мешканці Харкова, а й хворі всієї Наддніпрянщини. А в 1879 році за сприяння Гіршмана при університетській клініці було відкрито земське відділення, де лікували малозабезпечених пацієнтів. Коли в 1895 році місто урочисто відзначало тридцятип'ятиріччя лікарської діяльності, то харківські студенти навіть провели факельну ходу та несли видатного лікаря додому на руках.

Відомо, що на свою професійну діяльність Гіршман витрачав в тому числі й свої власні кошти, тому він не відмовляв у лікуванні навіть бідним пацієнтам. Слід визначити, що і сам він був досить заможною людиною, а окрім того, він одружився з Юлією Олександрівною Кудашовою – представницею давнього татарського княжого роду. Сім'ї Кудашових та Гіршманів були сусідами та мешкали в одному будинку на вулиці Катеринославській в Харкові. Княжий титул та професорське звання давало змогу лікарю вирішувати безліч поточних проблем, пов'язаних із клінікою, з лікуванням хворих. Слід також визначити, що незважаючи на десять років різниці у віці, шлюб виявився вдалим. У пари народилося троє синів: Микола, Павло, Олександр і дві доньки: Ольга та Інна.

На превеликий жаль під час революції 1905-1907 років на знак протесту проти виключення деяких студентів університету, Л. Гіршман подав у відставку та втратив право працювати в університетській клініці. Але тепер вже місто вирішило відкрити нову лікарню та анонсувало збір коштів на неї. В 1908 році на Москалівці (один з районів Харкова) Гіршману було надано будинок для лікарні на десять ліжок. Обладнання її було скромним, але там працював геніальний лікар, який нікому не відмовляв у допомозі. Казали, що він оперував катаракту пацієнта за дві хвилини.

Уже в 1912 році місто побудувало в Нагірному районі Харкова нову лікарню, яку вже за життя лікаря назвали ім'ям Гіршмана. Невідкладні хворі приймалися ним у будь-який час. Вже немолодий лікар працював до останнього пацієнта. Його гаслом було: «Немає останнього часу роботи, існує останній хворий». Хворі приходили не тільки до лікарні, а й до нього додому. І тут він консультував, лікував, оглядав, забуваючи про власний сон та відпочинок. До видатного харківського лікаря зверталися з Індії, Персії, Італії. Сам він казав, що за своє життя прийняв не менше мільйона пацієнтів та дуже пишався тим, що навчив хворих звертатися не до «знахарів», а саме до лікарів. Крім того, за ініціативи Л. Гіршмана в Харкові також було відкрито училище для сліпих дітей.

Видатний лікар зі світовим ім'ям помер 3 січня 1921 року, коли йому було вже 92 роки. Леонарда Гіршмана було поховано на Другому міському цвинтарі, його могила збереглася до нашого часу. Уже в 1929 році одну з центральних вулиць Харкова було названо на його честь. Ім'я Гіршмана також носить міська офтальмологічна клініка. Нині це міська клінічна лікарня № 14 імені професора Гіршмана. На її фасаді встановлено меморіальну дошку з написом: «1908-1921 роки. В цій лікарні працював заслужений професор-офтальмолог Леонард Леопольдович Гіршман». А 15 жовтня 2009 року в місті було відкрито пам'ятник видатному лікареві. На ньому зображено Леонарда Леопольдовича на повний зріст, а біля нього – сліпу дівчинку. На відкритті монумента була присутня правнучка лікаря Вікторія Комас-Гіршман,

яка мешкає у Франції. Вона ж передала Харківській бібліотеці матеріали свого батька, онука видатного лікаря, О. О. Гіршмана, що стосуються життєвого шляху Леонарда Леопольдовича. Вони склали особовий бібліотечний архівний фонд, що включає в себе тринадцять одиниць зберігання [4]. В харківській бібліотеці також зберігається примірник праці Л. Л. Гіршмана «Трахома як народне лихо» 1900 року видання з його дарчим написом [1, с. 50; 163].

Таким чином, Леонард Леопольдович Гіршман залишив яскравий слід в історії міста Харкова. Літопис його життя та натхненної праці – це приклад самовідданого служіння медицині, справі поліпшення життя та здоров'я людей. Саме такі люди прискорюють хід історичного процесу, направляють його в нове інтелектуальне русло. Тільки зусиллями подібних людей Україна може отримати цілеспрямованих, працездатних робітників різних галузей господарства, відданих своїй улюбленій справі та справжніх патріотів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Автографи діячів науки і культури на книгах із фондів Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка: тексти, факсиміле, бібліографічні матеріали. Харків: Харківський приватний музей міської садиби, 2008. 324 с.
2. Бездітко П. А. Гіршман Леонард Леопольдович. *Вчені Харківського державного медичного університету*. Харків, 2003. С. 28–30.
3. *Короленківські читання 2014* : матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції, 8 жовтня 2014 р. Харків: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2015. С.260–266.
4. Харківська державна національна бібліотека ім. В. Г. Короленка. Особові архівні фонди. Ф. 60 (О. О. Гіршман), опис 1, од. зб. 1-13.

УДК 378.016:78

Лі Цяньє,
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди, м. Харків

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ